

УПРАВЛІННЯ КЛЮЧОВИМИ ПРОЦЕДУРАМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Ненно І. М.

(Україна, Одеса, Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова)

Забезпечення якості в системі вищої освіти в Україні, починаючи з підписання у Вірменії угоди щодо впровадження Керівництв European Standards and Guidelines, (тут і надалі, - ESG [1]) відбувається шляхом оновлення системи управління освітою. Європейські процедури забезпечення якості спираються на експертний підхід та прагнення досконалості. Зміст цих процедур не є перманентним. Він зароджується Керівництвами ESG, проте набуває постійної трансформації у прикладному аспекті. Такий еволюційний підхід повністю відповідає концепції Life Long Learning. Метою цього дослідження є формування прикладних засад дотримання та забезпечення якості вищої освіти відповідно до кращих європейських практик та Керівництв ESG.

Ключові процедури забезпечення якості вищої освіти. Відповідно до закону попиту та пропозиції на ринку, досягнення точки рівноваги відбувається у разі відповідності якості та ціни товару, що пропонується для платоспроможного споживання. В інших випадках створюється дефіцит та залишок. Неможливо уявити якісну освіту, яка не сформована якісними дослідженнями, новими науковими результатами, апробованим інструментарієм прогнозування. Таким чином, необхідність інституційної акредитації є цілком обґрунтованою та необхідною. Її наявність підтверджує статус закладу вищої освіти (тут і надалі, - ЗВО) з позицій відповідальності, професіоналізму, наявності науково-педагогічної синергії та сталості розвитку закладу. Другою ключовою процедурою, відповідно до практики роботи міжнародних акредитаційних агенцій, зокрема німецької агенції ASIIN [2] є програмна акредитація. В програмній акредитації існує формат рецензування. Основні критерії забезпечення якості наведені у таблиці 1.

Змістовна частина управління в контексті реалізації процедур забезпечення якості вищої освіти. Управління якістю вищої освіти розглянемо із використання функціонального підходу, а саме реалізації базових функцій менеджменту: планування, організація, регулювання і контроль. У випадку імплементації програми вищої освіти в Україні прийняття рішень та делегування відбувається відповідно Міністерством освіти і науки України (тут і надалі, - МОН), Національним Агентством із забезпечення якості вищої освіти (тут і надалі Національне Агентство), ЗВО, кафедрою менеджменту та інновацій (тут і надалі, - КМІ)

Базові функції менеджменту в управлінні освітою

Критерій	Планування	Організація	Регулювання	Контроль
Легальне право на акредитацію	МОН ЗВО	ЗВО КМІ	Національне Агентство ЗВО	Національне Агентство
Створення програми та формування кваліфікаційного профілю	МОН	ЗВО КМІ	ЗВО	ЗВО
Структура навчального плану, робоче навантаження та мобільність	МОН	ЗВО КМІ	ЗВО	ЗВО
Вимоги до вступу	МОН	ЗВО	-	МОН
Навчальна та учбова підтримка	КМІ	КМІ	КМІ	КМІ
Екзаменування	КМІ	КМІ	КМІ	КМІ
Управління персоналом	ЗВО	КМІ	КМІ	ЗВО
Матеріальне забезпечення	МОН ЗВО	ЗВО	МОН	МОН
Фінансові ресурси	МОН	КМІ	ЗВО	ЗВО
Управління якістю	МОН	ЗВО КМІ	-	МОН
Прозорість	ЗВО	ЗВО	ЗВО	-

**розроблено авторкою.*

Програмна акредитація включає спілкування з основними групами стейкхолдерів системи вищої освіти - студентами, персоналом, роботодавцями та керівництвом університету з метою отримання відповідних висновків та рекомендацій. Поряд із спостереженнями по кожному з критеріїв оцінки програми застосовується наступна шкала оцінки: не досягнуто (-1 бал); частково досягнуто (1 бал); значною мірою досягнуто (2 бали); повністю досягнуто (3 бали); не застосовується на цій стадії вирівнювання (0 балів).

Експерти ставили під сумнів, що можливе виконання програми на рівні магістра для студентів з інших спеціальностей бакалаврату, не загрожуючи рівню освіти. Водночас небажаним є відштовхувати студентів різнорідними вимогами до вступу. Вони рекомендують уважно стежити за ситуацією та у разі необхідності запропонувати курси відновлення.

У технічному плані правила зарахування студентів є чіткими і прозорими. Існує система визнання академічних кваліфікацій за межами університету. Шляхом опитування студентів виявляється поточний рівень викладання та навчання в університеті. Враховується новизна літератури, стилі навчання, наявність модулів на іноземній мові. Рекомендовано залучати до викладання іноземних запрошених лекторів.

Важливе існування прозорої системи експертизи, яка містить можливості для відшкодування та компенсаційних заходів для студентів-інвалідів. Під час аудиту були згадані «тести з множинним вибором», які повинні використовуватися виключно на курсі магістрів за думкою однолітків.

Після закінчення навчальної програми студенти спочатку захищають дипломну роботу на кафедрі, а потім - на другому етапі до екзаменаційної комісії. Оскільки програма тільки почалася, рівень дипломної роботи не може бути вивчений. Кафедра забезпечує наукового керівника студентам за магістерську роботу.

Відповідно до Звіту про самооцінку, персонал та академічні консультанти відповідають за перевірку та запобігання плагіату та інших форм неетичної поведінки. Використовується університетський програмний інструментарій плагіату. Вся відповідна інформація про курс подається на початку семестру.

Рекомендовано використання довідника для персоналу, для того, щоб колеги мали особисте враження щодо кваліфікаційного профілю / напрямів досліджень. Цінним є, що під час засідань Вченої ради факультету та кафедри співробітники регулярно збираються для обговорення структури програми та її необхідності в модернізації. Фінансові ресурси частково надходять з державного фінансування (надаються протягом кожного фінансового року), а також з оплати за навчання та інших доходів університету. Неefективним є те, що плата за навчання переходить до центрального університетського фонду. Отже, факультет не зацікавлений у збільшенні кількості студентів.

Рекомендовано систематизувати інструменти забезпечення якості, такі як опитування задоволеності студентів / викладачів (тощо), які на сьогоднішній день здійснюються на індивідуальній та добровільній основі. Експерти наголошують на необхідності не тільки збирати дані, а й систематично аналізувати їх для покращення програми, що розглядається. З точки зору закриття циклу забезпечення якості, надзвичайно важливо не тільки контактувати із зацікавленими сторонами за їхні думки та пропозиції, але й дати їм детальну відповідь про те, як їх зворотній зв'язок вписується в модернізацію програми. Виявляється доступність документації під час аудиту та можливість знайти відповідну інформацію на веб-сайті університету.

Напрямки запровадження проактивного підходу у надання якісних послуг вищої освіти. На думку авторки, запровадження проактивного підходу можливе через використання “bottom-up approach”. Бо, як видно з таблиці 1, найвища оцінка по критеріях втілюється у разі наявності можливостей делегування базових функцій менеджменту кафедрі менеджменту та інновацій. Тобто, ефективність підвищується, якщо рівень делегування повноважень зростає. На рівні кафедри відбувається формування профілю компетенцій та результатів навчання.

Практика роботи авторки експертом Національного агентства з забезпечення якості вищої освіти дає можливість розповсюдження кращих практик по критеріях акредитації освітніх програм (вибірково), які вже впроваджені в акредитованих Національним Агентством ЗВО України.

1. Критерій «Проектування та цілі освітньої програми». Зв'язок цілей освітньої програми із місією та стратегією ЗВО. Визначення того наскільки вони привабливі для студентів, чи можуть бути реалізовані при опануванні ними навчального плану та досягненні програмних результатів навчання. Стратегія може спиратися на цілі сталого розвитку ООН, за взірцем багатьох європейських ЗВО.

2. Критерій «Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання». Орієнтація на стейкхолдерів. Чітке визначення того, хто є цільовою аудиторією в Україні та за кордоном. Для цього для набору студентів активно використовувати SMM, власне телебачення, прес-служби та медіа служби. На youtube-каналі університету представити презентації та відеоматеріали програми, українською та англійською.

3. Критерій «Людські ресурси». Запрошення роботодавців у якості штатних викладачів та залучення бізнес-спікерів, практиків. Введення дуальної освіти. Стимулювання розвитку викладацької майстерності. Впровадження положення про стимулювання публікаційної активності учасників наукового і освітнього процесу, яким забезпечується «Премія за публікаційну активність» за наявність публікацій в журналах, що індексуються в міжнародних наукометричних базах Scopus та Web of Science.

4. Критерій «Навчання і викладання за освітньою програмою». З точки зору інтернаціоналізації ОП. необхідні угоди про наявність погодження навчальних планів та програм, що дає можливість визнання результатів навчання, отриманих під час академічної мобільності в Європейському просторі по програмах подвійного диплому.

5. Критерій «Прозорість та публічність». Використання електронного архіву відкритого доступу, електронного журналу успішності студентів, що дає можливість оперативного доступу до даних успішності. Розробка і використання мобільного додатку розкладу.

6. Критерій «Освітнє середовище та матеріальні ресурси». Взаємодія з науковою бібліотекою з точки зору наявності інформаційних ресурсів за програмою, а саме надання можливості електронного доступу до фондів і електронних ресурсів 27 бібліотек ЗВО Francofoni, доступу до спеціалізованих іншомовних баз даних ECONLIT та Wilson Business Abstracts, Statista. Заснування науково-технологічного парку по прикладу «Синергія», співзасновником якого є ХНУРЕ.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ:

1. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – К.: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.

2. Система забезпечення якості вищої освіти в Україні: розвиток на засадах європейських стандартів та рекомендацій : посібник / В. Кухарський, О. Осередчук, М. Мазуркевич та ін.; за ред. В. Кухарського, О. Осередчук. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. – 408с.